

NICOLIEN ZUIJDGEEST

Tomador Hassoun

'Vrouwen, laat je stem horen!'

Acht jaar was Tomador Hassoun toen ze met een slecht schoolrapport thuiskwam. Haar moeder was niet boos. Ze zei alleen maar: 'Meisje, als je alleen een vrouw wil zijn om te koken, kinderen te krijgen en je man geld te vragen voor een kopje koffie, dan is je rapport prima. Als je geëmancipeerd wil zijn, en wil dat je man je niets kan weigeren, ga dan studeren en werken. Dat is je wapen.'

57

Hassoun, inmiddels de zestig gepasseerd, noemt haar moeder een feministe. 'Ze werkte niet buitenshuis en was analfabeet, maar ze begreep goed dat een vrouw alleen in vrijheid kan leven als ze economisch zelfstandig is. Haar woorden draag ik altijd bij me.' Hassoun, gepromoveerd sociologe, staat op het punt haar zoon en kleinkinderen te bezoeken in de Verenigde Staten. Drie jaar lang is ze niet op vakantie geweest. 'Dag en nacht volg ik het nieuws uit Syrië. Ik voel me onder druk staan, en tegelijkertijd kan ik zo weinig doen. Het grootste deel van mijn familie woont in Syrië, ik maak me altijd zorgen. Bij mijn zoon heb ik rust en kan ik gewoon genieten van mijn kleinkinderen.'

MAN EN VROUW ZIJN GELIJK

Hassoun maakt zich sterk voor een wereld waarin vrouwen hun rechten en plichten kennen, bescherming vinden en gestimuleerd worden zich te ontwikkelen. De gepassioneerde sociologe weet haar intellectuele bagage en passie te combineren met praktische daadkracht. En zoals veel vrouwen uit het Midden-Oosten, regelt

FEMINISTE TOMADOR HASSOUN

ze essentiële en belangrijke zaken via haar uitgebreide netwerk.

Hassoun merkt op dat de omgangsregels in haar jeugd misschien wel losser waren. In ieder geval trok zij zich weinig aan van de scheiding tussen man en vrouw in het openbare leven. 'Ik organiseerde sociaal-culturele activiteiten voor de studentenvereniging, en uitstapjes naar buurlanden Jordanië en Libanon. Altijd gemengd. Vroeger was het gewoon dat mannen en vrouwen als collega's of studiegenoten samen koffie dronken. Nu denkt een Arabische man al snel dat wanneer een meisje samen met hem koffie drinkt, ze ook met hem naar bed gaat.'

'Een keer belde de echtgenoot van een vriendin me omdat zijn vrouw weg was. Hij had enorme honger, en kon niet koken. Ik zei: "Kom bij mij eten." Mijn toenmalige Syrische man was boos: ik had hem in verlegenheid gebracht. Moet ik de echtgenoot van een vriendin laten verhongeren? Met dit soort aspecten van onze cultuur heb ik altijd moeite gehad.'

Ze is dan ook heel blij met haar tweede man, een Nederlander met wie ze halverwege de jaren negentig trouwde. 'Hij is trots op wat ik doe, en ik geniet van mijn vrijheid. We hebben veel gepraat over onze cultuurverschillen en kwamen tot de conclusie dat hij als Arabist met jarenlange werkervaring in de Arabische wereld, en ik als hoogopgeleide Syrische met Europese ideeën over gelijkheid, elkaar goed konden aanvullen.'

HOOGOPGELEIDE VROUWEN

Decennia lang woonde en werkte ze in verschillende Arabische landen, begin deze eeuw keerde Hassoun terug naar Nederland. Het viel haar op hoe slecht het imago van de Arabische vrouw was in onze media. 'De algemene denkbeelden gingen niet verder dan: "Vroeger droegen vrouwen geen sluijer. Nu wel, dus zijn ze slachtoffer." Maar er zijn zoveel intellectuele en geëmancipeerde vrouwen, in regeringen, onderwijsinstellingen en in het zakenleven. Kunstenaars, ingenieurs, artsen, noem maar op. Dat laten de Nederlandse media niet zien.'

Daarom richtte Hassoun de Arabisch Nederlandse Vrouwen Kring (ANVK) op, en organiseerde conferenties, modeshows en andere openbare evenementen. De eerste bijeenkomst ging over Saoedische vrouwen.

'Er zijn zeker vrouwen die onderdrukt worden, maar er zijn er ook die alcohol drinken, lesbisch zijn, geen sluijer dragen, in zee zwemmen, autorijden, kortom, alles doen wat niet mag volgens de tradities of de wet. Veel van de hoogopgeleiden zijn gescheiden, of kiezen er bewust voor vrijgezel te blijven. De Saoedische zakenvrouwen draaien mee in de wereldtop. In de islam hebben vrouwen alle recht om het zakenleven in te gaan.'

NADELIGE WETGEVING

De wetgeving in Arabische, islamitische landen is nadelig voor vrouwen, stelt Hassoun. 'Als een vrouw is verkracht of aangerand, beschermt de politie haar niet. In plaats daarvan zegt een agent meestal: "Wat heb je die man aangedaan?" Als een vrouw wil scheiden, dan vraagt een rechter waarom ze niet haar best doet in een relatie. De schuld wordt altijd bij de vrouw gelegd,' zegt ze zichtbaar boos.

Het mooie aan Hassoun is dat ze haar boosheid over die ongelijkheid omzet in concrete actie. Dankzij haar contacten in de Arabische wereld kent ze veel vrouwenorganisaties en -netwerken. Het goede nieuws is dat de regionale vrouwenbeweging in enkele Arabische landen al veel verandering teweeg heeft gebracht. 'In Jemen is de minimum huwbare leeftijd verhoogd naar vijftien jaar. In Syrië wordt eerwraak nu behandeld als een misdad. Vrouwenbesnijdenis is in een aantal landen verboden. En in een aantal landen kunnen Arabische vrouwen eindelijk hun nationaliteit doorgeven aan hun kind. Voorheen was dat voorbehouden aan mannen.'

INTEGRATIE EN EMANCIPATIE

Een ander aandachtspunt van Hassoun's ANVK is de integratie en emancipatie van Arabische vrouwen in Nederland. Velen kennen hun rechten en plichten niet, en weten niets van bescherming. Hassoun treedt daarbij op als maatschappelijk werkster via de 'Arabofoon', mond-tot-mond reclame.

60 'Vrouwen beschermen is belangrijk. Ze kunnen hun kinderen niet opvoeden als ze altijd bang moeten zijn en niet werken,' zegt Hassoun. 'Een tijd terug kwam ik in contact met een Marokkaanse moeder, analfabeet en al dertig jaar in Nederland. Van haar man mocht ze alleen naar buiten om naar de moskee of het ziekenhuis te gaan. Ze zei tegen mij: "Het staat in de Koran." Ik heb haar uitgelegd wat de cultuur oplegt en wat er precies in de Koran staat. Nu woont ze op zichzelf en kan ze op steun van haar kinderen rekenen.'

Hassoun signaleert dat veel Arabische vrouwen een scheiding aanvragen zodra ze in Nederland aankomen. Ons land staat bekend om zijn gelijke behandeling van man en vrouw voor de wet, en de economische en psychologische ondersteuning van vrouwen. Enerzijds ziet ze de winst die dit vrouwen persoonlijk oplevert, anderzijds begrijpt ze ook de kritiek dat de vrouwen profiteren van de ruimhartigheid van het Nederlandse systeem.

Voor de integratie van vluchtelingen vindt Hassoun het nuttig als niet alleen doorsnee Nederlanders met vluchtelingen werken. 'Werk bijvoorbeeld ook met Nederlanders die de Arabische cultuur goed kennen. Of met mensen die uit dezelfde cultuur komen.' Toch zegt dat ook niet alles, nuanceert ze. 'Ik ontmoet soms professionals met een islamitische of Arabische achtergrond die in de sociale sector met migranten of vluchtelingen werken, en niet bekend zijn met basisprincipes van het huwelijk in de islamitische wereld. Sommigen weten niet eens dat een vrouw randvoorwaarden kan stellen in haar huwelijkscontract.' Ze licht toe: 'Voor christenen is het huwelijk heilig. Voor moslims is het niet meer dan een contract met voorwaarden en eisen. In

het Midden-Oosten kan alleen de man het contract breken en een scheiding aanvragen. Een vrouw kan wel in haar huwelijkscontract randvoorwaarden stellen: bijvoorbeeld dat zijzelf ook de scheiding kan aanvragen, dat ze mag werken of een studie kan volgen en dat haar familie geld ontvangt.'

TRADITIES ACCEPTEREN

Hassoun werd geboren in een klein dorp bij Aleppo. Als vijfjarige verhuisde ze naar Damascus. Ze voelt zich 'dochter van Damascus'. Op de kostschool in Aleppo genoot ze. 'In de Armeense wijk vind je allerlei soorten handwerklieden en prachtige kerken. Iedere maand ging ik naar de kerk, en bad met christenen samen. Op een dag gaf de dominee mij een Maria-icoon. Ik verzamelde er meer, maakte er een ketting van en droeg die trots. Mijn moeder zei: 'Kind, draag die ketting niet. Sommige moslims kunnen denken dat je "afvallige" bent geworden, en willen je vermoorden.' Met weemoed mijmert ze over de vastenmaand, hoe de stad leefde tot drie uur 's nachts en oude familiehuizen veranderden in speciale vastenrestaurants. Ze herinnert zich de speciale ramadangerechten, hoe Syriërs samen het vasten braken en genoten van het samenzijn. Alawieten vastten zelf niet, maar vierden het ritueel wel mee, net als christenen.

'Op veel Facebookpagina's van vluchtelingen zie ik tegenwoordig waarschuwingen dat je geen Kerstmis moet vieren omdat je dan geen goede moslim bent. Ze denken dat ze in het land van de *koe-faar*, "ongelovigen," leven. Een Koranvers zegt: "Je moet Allah, de profeet en de regering gehoorzamen."

Sommige vluchtelingen leggen dit vers zo uit: We kunnen deze regering niet gehoorzamen want het zijn christenen, dus verboden. Onzin. Je bent in Nederland en je weet dat het er hier anders aan toegaat. Als je hier wil wonen, en je wil de tradities niet accepteren, vraag dan asiel aan in een islamitisch land,' zegt Hassoun stellig.

61

Hassoun begeleidt ook Syrische vluchtelingen in Nederland. 'Na een poosje durfde een echtpaar mij gevoelige vragen te stellen: hoe is het mogelijk dat mannen hier met elkaar kunnen trouwen? Ik zei: homoseksualiteit bestaat in Syrië ook, maar in het geheim. Net als biseksualiteit. Ik ken een Syrische vrouw die haar man vroeg een tweede vrouw te trouwen, omdat ze zelf met een vrouw wilde zijn. Nederland is het land van de vrijheid. Je mag hier jezelf zijn. Homo's willen niet dat jij homo wordt, maar je moet ze wel respecteren.'

62

POLITIEKE FAMILIE

Waar veel landgenoten bang zijn kritiek te uiten op regering of fundamentalisten, schrikt Hassoun daar niet voor terug. 'Ik heb een sterk karakter. Mijn twee oudere broers steunden mij altijd. Mijn vader was marechaussee, en een van de eerste communisten in Syrië. Het begrip "gelijkheid" ken ik van huis uit. In de jaren vijftig onderdrukte de regering de communisten. Op een dag kwamen mannen bij ons thuis om mijn vader te ondervragen. Onze woning was omsingeld. Mijn vader schreef snel iets op een papiertje, drukte het in mijn hand, en gaf me de opdracht het naar een contactpersoon te brengen. Zo is mijn persoonlijkheid gevormd. Ik kom uit een politiek nest.'

Haar land staat nu in brand. Toch is Hassoun optimistisch. 'Tijdens de oorlog zijn er heel veel vrouwenorganisaties opgericht, die meer vrijheid, meer emancipatie en gelijke wetgeving nastreven voor vrouwen. Er is nu veel vrijheid. De oorlog zal niet eeuwig duren, maar ik vrees het moment dat de strijd voorbij is. Dát is het moment waarop vrouwen mee moeten praten over de veranderingen in de samenleving.'

Ik moedig alle vrouwenorganisaties aan om nú al samen te werken en te praten met de regering en andere partijen. De organisaties die nu al ter plekke zijn, moeten hun invloed opeisen en meebeslissen. Werk samen en treed naar buiten. We willen rech-

ten, en we willen dat die rechten institutioneel worden. Werkt de regering daar niet aan mee, dan steunen we deze niet. Een vrouw is geen tweederangsburger, laat je stem horen!'

63